Ann. V. Num. XI.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10; ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrato*.

Cuncta mittantur ad Aristidem Leonori *equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem*

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN RUSSIA	IN ANGLIA	IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTEMTR.	IN GERMANIA	IN CANADA
Apud Gebethner et Wolf — VARSAVIAE POLONORUM, Rakowskie Przedmiescie, 15	Apud Burns and Oates — LONDON W., 28, Orchard Street.	Apud Fridericum Pustet S. Sedis. Apost. et S. Rituum Congr. Typogr. — NEW YORK, 52, Barclay Street. — CINCINNATI, 436, Main Street.	Apud Fridericum Pustet S. Sedis Apost. et S. Rituum Congr. Typogr. — RATISBONAE in BAVARIA	Apud Librairie Granger Frères — MONTREAL, 1699, Rue Notre-Dame.

RERUM INDEX

ROMAE

EX OFFICINA *PACIS*, PH. CUGGIANI

35, Via della Pace

MCMII

Ann. V. Romae, Kal. Iuniis M CMII. Num. XI.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:
In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

SOCIIS ET LECTORIBUS
COMMENTARII NOSTRI HUMANISSIMIS.

Cum de Commentario nostro loquentes pluries obscura quaedam circa novas instaurationes, itemque meliorem rerum condicionem per ambages iaciebamus, id in animo erat quod socii et lectores iam in superiore numero, praeter expectationem ferme, viderunt, subnotationis pretium ita imminutum, ut omnes, licet tenuioribus opibus, latinitatis studio incensi, ad consociationem nostram accedere queant.

Verum quia audacter rem aggressi sumus, candide declaramus subnotationem hanc novam, quam a proximis kalendis Iuliis ad expletum usque annum MCMII indiximus, intra experimenti fines stare, neque ad communem unius anni subnotationem exstendi in praesens ullo modo posse. « In praesens » diximus; nam, si, quod in votis habemus, sociorum nostrorum numerus per eam abunde creverit, quo ritu minori pretio res venduntur quo latius vulgantur, item vel integrae consociationis pretium in proximum annum attenuabitur.

Res in manibus sociorum ipsorum est. Itaque qui nondum erga nos debitum suum solverint celeritati studeant; omnes autem curent ut *Vox Urbis* commentario nova nomina adquirant, eaque mature ad nos recto tramite mittant cum subnotationis pretio: non enim aliter - nec quisquam nos reprehendat - litteras exequutioni mandabimus.

Quae si facta fuerint, non uni latinitatis triumpho, quo nobiscum intendet, sed suae ipsius utilitati socius quisque prospiciet.

Vox Urbis.

AD HOMINUM SOCIETATEM RESTITUENDAM
QUID VALEANT FIDES, DOCTRINA, VIRTUS.

Maturitas temporum advenit tandem, qua liceret palam profiteri obtestarique nova consilia omnia novosque ausus humanae communitatis innovandae, quos pertentamus, ex divinis fidei praeceptis tamquam ex fonte vitam suam motusque sumpsisse. Est enim cultus atque humanitas, si proprie res intelligitur, apta eaque sensim procedens participatio bonorum tum quae ad honestum, tum quae ad utilitatem pertinent, divitiarum scilicet, ac potentiae, ita ut alterum alteri subsidio evadat. Quo facilius autem humanitatis haec informatio id assequatur quod spectat, animi omnino sit oportet; una enim hac lege sensum habet syntheticum, unumque illud obtinet, cuius maxime egemus. Atqui dum omnia in materiam inanem ac brutam ruere certatim videmus, Christi ecclesia merito ad superna hominum animos erigere conatur.

*

Cedant igitur tandem aliquando calumniae catholico nomini inlatae, tamquam huius humanitatis et progressus hosti infensissimo; ipsi enim nos ad eam provehendam primi adlaboravimus, adlaboramusque adhuc, quemadmodum doctissimi quique viri a studio partium alieni aperte passim declararunt, ac novissime Brunetière ille gallicus vir confirmavit, nostrum agmen invenìens iamiam in primo ordine. nova ad assequenda beatitatis praemia procedere. Superiore enim saeculo postquam Pii IX pontificis « Syllabo », examinatis atque ad trutinam revocatis novis hominum ausibus, errores multiplices, in quos homines incurrerant, reiecti sunt, Leonis XIII consilio ad urgentibus societatis necessitatibus, Christi nomine invocato, providendum impulsi sumus, atque ad humanitatis progressus feliciter prosequendos. Quibus pontificiis argumentis id plane cautum est, ut altero investigaretur ac reiiceretur humanitatis progressus fallax; altero autem rursus omnia exstruerentur et restituerentur in Christo.

Catholica enim fides non tam doctrinis constat, quam historia, cuius ex paginis altius eminet nonnisi oculis in caelum elatis novos eosque maximos humanitatis incoeptus usque praeluxisse. Ecquis autem neget omnes nunc gentes divino hoc afflatu indigere, idque desiderare atque expetere? In praesenti enim omnium legum ommiumque ordinum absentia et perturbatione plerique laboramus sive in publica re, sive in privata; conficiendum omnino sentimus ex pluribus unum circa mores, mentem, societatem hominum universam; quod, unum a catholicis tantum nobis produci potest, quippe quibus exemplar perfectionis contigit possidere, quod populis omnibus praeponamus sequendum. Namque in assiduo illo et maximo et indefatigato commerciorum laborumque omnium operumque labore, dum optimus quisque ille videtur esse, qui facit magis quam dicit, quique abunde lucratur pecuniam, deest simul intima mentis vis, qua homines operamur, deest causa laborum omnium, deest ratio tot conatuum, deest fides denique, quae unum lumen est, quo ardere atque illustrari hominum acta queant. Quapropter errores ipsos, in quos forte dilabimur, plerumque non animadvertimus, neque licet iam poenitenti animo ex iisdem surgere, sed potius necesse est inconscia ruina absumi.

*

Fortunarum nostrarum redintegrationem non aliunde nasci posse dico, quam ex restituta in animis caelestium rerum cogitatione, quae uti est singulorum civium perfectioni necessaria, ita et universi populi ascensus una fovet. Atqui nulla alia huiusmodi cogitatio ad rem valet, praeter eam quam Christianae leges docent tribus rationibus distincta: fide, doctrina, virtute. At in fide catholici nos saepe intellectis male rebus decipimur; oportet igitur intimius eam meditemur ut eius auxilio utamur.

Post fidem doctrinae sit locus, quam non modo Ecclesia non repudiavit, sed servavit, auxit ac tamquam praevalida arma eam semper adhibuit, ita ut nunc in aperto tandem id quoque sit, non solum doctrinam ipsam fidei non repugnare, sed fidem esse necessariam doctrinae. Nec quisquam imputet nobis serius forte nova disciplinarum reperta catholica auctoritate plerumque probari: id est enim viri prudentissimi atque sapientissimi, ut, licet omnium primus veritatem viderit, postremus tamen, sed tutissimus, profiteatur.

Sed una cum fide et doctrina morum integritas atque vitae vivendae casta virtus sit catholicis carissima: antequam enim communitas hominum redimatur, singulos oportet sese novis moribus novum hominem induere, eumque christianum. Iamque inter virtutes nobis a Christo propositas quaedam sunt, uti caritas, uti humilitas, quae ad communitatis malis medendum quamplurimum valent. Per humilitatem enim Dei auxilio eiusque potenti dextera nos egere sentimus, per caritatem autem, eamque proximorum dilectione effusam, communitatem restituere valebimus. Humanus enim civilisque cultus vel sanguinis vel amoris effusione quaeritur: atqui catholicis nobis altera haec via a Christo proposita est.

Iosephus Toniolo.

AD MAGIS MAGISQUE

"VOX URBIS„ COMMENTARII PROPAGATIONEM AUGENDAM

NOVA INDICTA EST SUBNOTATIO

A PROXIMIS KALENDIS IULIIS USQUE AD EXPLETUM ANNUM MCMII

(NUM. XIII-XXIV).

UT ACCEDERE OMNES POSSINT

SUBNOTATIONIS PRETIUM CONSTITUTUM EST:

Libel. 2,50; Mar. 2; Sch. 2; Rubl. 1; Cor. 2½.

Qui insolita, gratuita paene, huius consociationis ratione frui volunt, nulla interposita mora, *nomen suum cum pretio recto tramite mittant* ad

ARISTIDEM LEONORI EQUITEM

COMMENTARII "VOX URBIS„ POSSESSOREM ET ADMINISTRATOREM,

ROMAM, via Alessandrina 87.

Millia enim dena egregiae in spectacula mimae
Fundimus, ac emimus saltus adamante puellae;
Millia plura damus generosa ex stirpe caballo;
Seu birota, aut curru malis praevertere ventos
Fulmineo, quem nullus equus sed commovet ignis.
Quid, quod divorum dapibus collecta cerebro
Vis animae, summis est rebus nata gerendis;
Nec melius disquirimus unquam quam bene pransi?»
Rullus ad haec: — «Nimis effertis rumore secundo
Quae vos ad caelum, tacito cum murmure nigram
Invidiam pariunt vulgi coecosque furores.
Haec satius, Labeo, Venusino digna magistro,
(Ille quidem non mentis inops nec naris obesae!)
Haec nobis placeant. Quam fortunaverit horam
Cumque Deus, rapito gratus, nec differ in annum
Dulcia: concessum et mediocribus esse beatis.
Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil
Divitiae poterunt regales addere maius».
Tum Labeo: — «Belle de celsis verba cathedris,
Rulle, facis; sed, ut aiunt, non bene scalpturis, eia!
Insipiens gallina: tuum formidine pectus
Relligio vesana tenet. Quid? iura negabis
Integra divitibus naturae legibus? alto
Sanguine censemur: campique, palatia, rura
Innumera accedunt; longo stant ordine servi.
Immeritumque putas quod luditur alea pernox,
Optima quod nobis obsonia quaeque parantur?
Noctes atque dies, duros tolerare labores,
Et modica coenare inopes olus omne patella,
Exiguo ut cunctis pretio stent commoda vitae,
Non nobis dederunt di: sed tunicata popelli
In commune bonum est divûm gens condita fato!»
Grande supercilium crispans et lumina torquens,
Suscipit hinc Barrus, mento cui plurima barba:
— «Edepol! ingenuo dignas et divite voces!
Purior in nostris supremo numine venis
Miscetur sanguis, mundo generosa propago
Credimur, et miseris caeli demittimur axe.
Compensare tamen servi mercede laborem
Non sane abnuimus, veriti moderamina legum.
Quin placet et complere sedilia spissa theatri,
Ludere et insomnes, atque indulgere choreis,
Inde oboli ut turbis large tribuentur egenis.
Fratrem tum aequalemque vocamus, iuraque cunctis
Sint libertatis volumus, sit nempe potestas
Aut Crasso, aut Rullo servire, aut Pumilioni!»
Excepere viri plausu resonantia verba:
Olli et subrisit pingui distentus omaso
Crassus, dum teretes pertentat pollice malas.
Dextris tum gaudent puras coniungere dextras,
Officioque pari niti costasque fricare.
Icti dant crepitum cyathi, cratereque spumat
Matrona quem genuit Bacchum ditissima ripis.
Gaudia corde micant hilari, clamore cachinni
Sidera lascivo feriunt, buccaeque saluces
Non famae parcunt ulli sanctoque pudori.
Quisque suas tollunt laudes, secretaque pandunt,
Quae malint alias latitarent pectore in imo.
"Fecundi calices quem non fecere disertum?"
— «Me nemo est melior, certis qui saepe periclis
Eripui ingenuas, triviis mediisque, puellas,
Nec magno stetit his pretio res: magna sed ipsi
Contulimus contra; non deficiente crumena,
Et crescente gula. Cupiant modo, serica dantur,
Dantur et anelli gemmis auroque corusci,
Dantur et in niveum baccata monilia collum,
Dantur et in nimios pretiosa umbracula soles.
Dantur et . . .; ad summam, quaecunque his poscere fas est;
Nec renuunt. Pollamque voco, et cum Doride Gallam,
Lesbia mi testisque Chloe facilisque Lycoris:
Praetereo reliquas; patriae servisse decorum est!»
Non sua fert Varus Labeonem facta crepantem:
— «Sed nobis, — inquit, — multo potiora nepotes
Heu miseri! debent, velox quos coxit egestas.
En Rufillus adest, torvus, passoque capillo,
Dum rubet et pallet concussus membra tremore.
Quid tibi vis, bone?» — «Me, me, sodes, eripe fato!
Ni properes, collum laqueo frangam, aut maris unda
Praecipitem rapiet». — «Qui possum?» — «Millia nummûm
Quinque statim mihi ni extrices, perii». — «Ecce, lubenter,
Quae petis, ipse dabo: unum posco; syngrapha denis
Millibus abs te signetur, quae fenore menses
Sex solidos nullo per te solvenda manebit!
Sexcentique pari servati munere vivunt».
Cuncta tamen longe superant quae praestat honestus,
Ventosae captans plebis suffragia, et alta,
Coenarum impensis coëmens subsellia, Barrus.
Mox aliquo redimit sollers dispendia quaestu,
Quippe salutantum turba stipatus in aulam,
Quo proceres coëunt populi sanctusque senatus,
Intrat, ubi leges fatali agitantur in urna.
Multo illic auro venundatur una tabella;
Multa redemptores operum mercede pacisci
Praemia non pudet, ut faveat: pinguisque lucelli
Munus ut arripiat, multa et largitur amicus.
— «Quin ego, — Barrus ait, — signata nomismata divûm
Aut crucis effigie aut regum, quae in pectore splendent,
Torque dato, cuicumque paro, vel Pumilioni!»
His faciem attollit somno velut excitus, et qui
Hactenus in patinas nervos contenderat omnes,
Pumilio, lippis oculis vinoque solutis:
— «O utinam voti compos fiam! ultima nobis
Spes vitae tandem obtingat! tibi, Barre, perennes
Numquam sat fuerit dignasque rependere grates!
Huc, pater o Lenaee, veni atque illabere nostris
Pectoribus, fugiantque metus curaeque sequaces.
"Quid non ebrietas designat? operta recludit,
Sollicitis animis onus eximit, addocet artes".
Iam sertis redimite caput, redimite, sodales,
Dulcia vina rosis; potare et spargere flores
Nunc iuvat, atque frui concessae munere vitae.
Vitae summa brevis, rapidis praetervolat alis;
Et calcanda semel via leti; haud inde reverti
Fas homini, aut unquam sedes remeare beatas!»
Haec Davus, domini dum cornicantur inepte,
Auribus arrectis, vultum mentitus amicum,
Colligit, et frendens tacito sub corde volutat.
Nempe sedent animo, quae nuper compita circum,
Vel Licini excepit tonsoris teste taberna,
Vel Codro sociis unctae clamante popinae:
— «Quid trepidas, frater? nunc aetas aurea mundo
Surrexit; cuncti censemur iuribus aequis:
Non dives, non pauper erit, nec herus famulusve:
Aequales omnes inter, partita laborum
Pondera lance pari, pariter partitaque lucra.
Num dubitas? fieri vix haec tibi posse videntur?
Marxius haec quidam narrat; cur amplius optas?»

ALFONSUS M. CERASOLI S. I.

EX BATAVIA

De certamine poetico Hoeufftiano

Clarus vir H. T. Karsten, Ordinis litterarii regiae Nederlandicae disciplinarum Academiae Ab-actis, iis quae summatim ad nos misit de proximo certamine poetico Hoeufftiano (1) pro sua humanitate ampliores addidit de re notitias, itemque prospectum novi certaminis in hunc annum indicti. Ea libenter edimus, praesertim quod pro certo habemus valde sociorum nostrorum interesse. O utinam sciamus eorum [illegible] hoc anno arrepturum! Dum [illegible] id ex animo ominamur, en doctoris Karsteni litteras. [illegible]

[illegible] IV Idus Martias in conventu Ordinis [illegible] de XXIX carminibus [illegible] Hoeufftianum an. MCMI [illegible] fuit.

[illegible] carmina nimis exilis visa sunt, ita [illegible]: *Coelestis risus*, *In annum* [illegible] *vitae meditatio*, *Turtur gemens* et *Epistola patris ad filium*.

Sequuntur undecim carmina, quae placere [illegible], quo tempore mediocria poemata lau[illegible]: *De variis litteratorum hominum for*[illegible], *Ad discipulum* [illegible], *Fuga in Aegyptum*, *Itus reditus*, *De vehiculis vapore motis*, *Die natali Iolandae*, *Laeta convivia* et *Amor*.

Deinde sunt septem carmina, quae variis nominibus lectorem detinent, sed haud ita paucae [illegible] sunt: *Colons Africi*, *Ad* [illegible], *Regrettez-vous le temps*, [illegible] *Noels*, *Eygenia*, *Lucius domesticis* et [illegible] 1900, [illegible] sunt [illegible] ubique [illegible].

Denique sunt septem carmina dignissima, quae prelum exerceant: *Hymenaea*, *Rus Albanum*, *Telemachus et Eucharis*, *Vulcanus*, *De re cyclistica*, *Musa redux*. Unum restat *Centurio*, cuius praestantiam statim agnovimus et quod propter purum ac tersum sermonem itemque propter elegantissimam inventionem praemio dignum esse censuimus. Aperta scidula nomen prodiit poetae Ioannis Pascoli ex Castro Sancti Mauri.

Nonnullis diebus post, venia rite impetrata, quatuor scidulas aperuimus et comparuit nobis *De re cyclistica* carmen deberi Ludovico Graziani Lucensi; Alexandrum Zappata Comaclensem cecinisse *Telemachum et Eucharin*, Franciscum Xaverium Reuss Romanum *Rus Albanum*, Petrum Helbertum Damsté Leidensem *Hymenaea*. Poetae qui *Musam Reducem* et *Vulcanum* miserant, hucusque in umbra maluerunt latitare.

Ad novum certamen cives et peregrini invitantur his legibus, ut carmina latina non ex alio sermone versa nec prius edita argumentive privati nec quinquaginta versibus breviora nitide et ignota iudicibus manu scripta, sumptu suo ante Kal. Ian. anni proximi MCMIII mittant uni Hermanno Thomae Karsten, Ordinis litterarii Academiae Ab-actis, munita sententia, item inscribenda scidulae obsignatae, quae nomen et domicilium poetae indicabit. Ceterum iudicibus gratum erit, si poetae in transcribendo portabile prelum Britannicum (*typewriter*) adhibere velint.

Praemium victoris erit nummus aureus quadringentum florenorum. Carmen praemio ornatum sumptibus ex legato faciendis typis describetur, eique subiungentur alia laude ornata, quando scidulae aperiendae venia dabitur.

Exitus certaminis in conventu Ordinis mense Martio pronunciabitur; quo facto scidulae carminibus non probatis additae Vulcano tradentur.

« ANTIGONE » SOPHOCLEA FABULA
ROMAE IN SCENIS ACTA.

Numquam, quod sciam, non modo antiquitatis, cum Graecia principatum teneret litterarum et artium, sed etiam renovatae humanitatis temporibus accidit, ut mulieres graeca lingua, eaque non sua, utentes, fabulam aliquam dicerent, imo in scenis agerent. Atqui id Romae his diebus puellae obtinuerunt apud regium athenaeum litteris studentes, quas in coetu a Gaetana Agnesi, muliere illa doctissima, nuncupato, Nicolaus Marini, urbanus antistes, iamdiu coegit, ut pietati simul et eruditioni perquam sollertem operam darent, et fructum utroque e curriculo uberrimum referrent. Laudabili hoc proposito scenicos quoque ludos, quantum muliebri parti liceat, ut moliantur praesul doctissimus curat, utque musices modos addiscant, et publica experimenta quotannis in ornatissimo suarum aedium theatro edant.

Mox itaque perarduum placuit incoeptum aggredi Antigonis miserrimos casus a Sophocle, tragici illo cothurni principe, descriptos exponere lingua ipsa, qua auctor exaravit. Res multis curis ad amussim comparata, ita ut splendidum exitum haberet: ipse enim Marinius graecum sermonem apprime callet, quippe qui et orientalibus legationibus pluries fuerit addictus, et praecipuum laborem iamdiu impenderit Ecclesiarum orientalium conversioni commentario notissimo, qui a Bessarione Cardinali titulum sumit illustrem; eique accessit dicendi magister peritissimus, graeco sanguine natus, Rivellius praesul, qui ad patriae linguae omnibus numeris absolutam pronunciationem tam sedulo intendit, ut rem plene cumulateque perfecerit, atque audientibus omnibus, iisque excultissimis ex urbe doctoribus miram delectationem comparaverit.

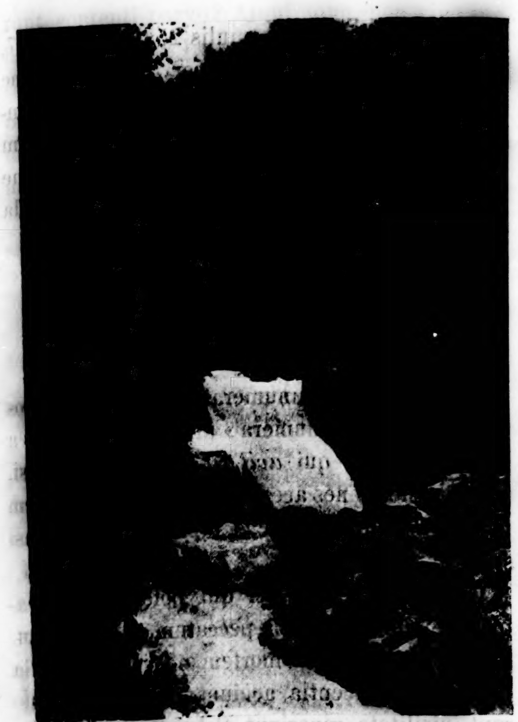
Choros quoque, prouti in fabula iacent, audivimus, eosque optime ad Mendelssohn numeros accomodatos. Quid plura?... Restat ut qui pro viribus humanitatem provehimus, eiusque triumphos ubicumque fiunt magno cum gaudio notamus, egregiis illis puellis earumque praeceptoribus ex animo gratulemur, optimisque prosequamur ominibus quod passim nostras ad aures venit, brevi fore ut *Antigonem* hanc, magni periculi victricem, Sophoclea *Electra* iisdem auspiciis subsequatur.

Forfex.

EPICUREUM CERTAMEN
SATYRA

« Fecundi calices quem non fecere disertum? »
Horat. I, Epist. 5.

— « Quae virtus et quanta, boni, sit vivere parvo,
Pauperis addiscat conductus cultor agelli,
Quem brumae stringunt rabidi solesque perurunt;
Discat, qui callis vili duravit in arte
Dextram, seu tractat nigranti forcipe massam,
Seu fodit ex imis argenti aurique metalla
Visceribus terrae, cupidae sua praemia genti.
Nonne voluptatem tenui quoque contulit escae
Exactus sudore dies? nonne artubus altos
Fessis dura licet praebebit culcita somnos?
Nos maiora decent magnis genitoribus ortos,
Queis natura dedit vitam vixisse beatam ». —
Haec Crassus, lances inter mensasque nitentes,
Eructat sapiens; sitientique ore corona
Dicta bibit parasitorum, et bona pocula libat.
Hic Labeo, hic Rullus, Barrus cum Pumilione,
Pansa quoque et Varus; tanto doctore palaestra
Digna quidem! Tum Pansa: — « Obsonia forte palato
Sunt magis apta meo tenero, quam cum sale panis,
Duris quem facilis linquo messoribus. Ecquis
Non praefert, aut gallina detergere guttur,
Pinguibus aut turdis, rhombo mulloque trilibri? »
— « Hem! nova, — Varus ait, — nobis heic, Pansa, recantas!
Ut melius, ficis pastum iecur anseris albi,
Gratior et squillas inter muraena natantes!
Ostrea Circeis Lucrinove edita fundo
Bis sena optatae indicunt exordia coenae:
Perdices addas fragranti tubere fartas;
Salmonem ex ovis conspersum embammate iungas
Hortensi asparago, lautam escam; crustula mensis
Des largus tandem et bellaria grata secundis.
Condiat ista vetus sordens squallore lagena,
Densus cui pulvis priscos aboleverit annos,
Tunc potius mihi nil ducam. Quis perneget audax,
Munere pro meritis nostro haec concessa labori?
Nos patriae haud minus ac ventri servimus ». — « Honesta
Prorsus, — Pansa subit, — loqueris modo, Vare; nec ulli
Tanta vorant, ut nos, commercia lata iuvantes.
Calcar nemo bonis, aeque ac nos, artibus addit;

Anio flumen cadens ad Sublacum.

Insigne debet huic Sublacum urbs ornamentum, quo ad nostra usque tempora nongentis perpetuis annis quasi diademate cingitur et coronatur. Ioannes enim hic, Mirtii verbis utor (1) « festinavit in castro Sublaci arcem exstruere ad sui, suorumque successorum, atque monachorum securitatem, totiusque abbatiae tutandos fines. Eam editiori oppidi loco imposuit, natura atque arte praemunito, in cuius medio palatium paene regale aedificavit, quod orientis occidentisque solis excipit radios, et subter defluentem despectat Anienem. Eam arcem, detruncatis undique rupibus, turri tutelari firmissima, immenso parique magnitudini suae impendio munivit, et una cum propugnaculis terno murorum ambitu cinxit. Porro moenia ex lapide construxit, ut, lacessente atque absumente vetustate, suae magnificentiae testimonia adhuc in praesens relinqueret. Ex ea videre est cultissima rura, et hortos cum aedificiis coniunctos, atque item peramoena viridaria pomiferis plantata arboribus. Visuntur etiam latissima arva, quae ad segetem aratris proscinduntur; similiter et vineta utraque Anienis praeterlabentis ripa frugiferis arboribus consita ».

Callistus III Pontif. abbatiae vicos et castra administranda tum ecclesiastico, tum civili iure a monachis ad cardinalem abbatem, quem « commendatarium » dixit, cuique dedit inhabitandum palatium sublacense et arcem, detulit, idque diu donec civile exstitit, quoad canonicum adhuc; quinimo plures Pontifices, ad invidiam quamlibet vitandam, sibi et nomen et ius « Abbatis Commendatarii » retinuerunt, ad pontificatum summum evecti, uti Pius VI; vel regimen abbatiae quasi abbates commendatarii assumpserunt, uti Pius IX, vel administratore quodam « Apostolico » ibi sunt usi, titulo sibi ac supremis iuribus reservatis.

Haec autem maximo Sublaci emolumento sunt facta; nam Pius VI ditavit urbem chartariis officinis, inter primas Italiae, machinis ad linea et gossypiana texenda, opificiis ad ferrum praeparandum ut aptum a massa sit fabris minoribus; tum pistrina ad olea, tum molitrina ad frumenta terenda, aedificiis ad haec omnia exstructis, praecipitis Anienis rivo derivato, addidit. Insuper et coloribus confingendis molae, et quae laneis pannis adhibentur tractandis malleo machinae, quas « balcherias » humiliori latina lingua, vulgari *gualchiere* appellamus, denique et pecuniis aere flandis, feriundis domus idoneae excitatae sunt. Praeterea et Sancti Andreae Apostoli templum duplex, inferius, superius, tabulis pulcherrimis, marmore, supellectili pretiosa decoravit, ditavit, regium omnino opus, et Roma ipsa dignum; « seminarium » par huic, scholas, bibliothecam, theatrum aedificavit, reditibus munivit; tum vias, plateas, commoda quaeque denique urbi addidit, ita ut regalibus divitiis atque potentia suis unice pro Sublacensibus uti videretur.

Nec minus intentos Sublaci incolae habuere Pontifices qui sequuti sunt, Pium VII, Gregorium XVI, Pium IX, a quibus omnibus amplificati, aucti re, ope, honoribus quasi certatim bellae urbis cives fuerunt. Et nunc additur « ferrivia » ulterius provehenda in Anagniam, agrosque Campanos, et Sublacum grandescit in dies, gratum hospitium tum iucunda civium indole et urbana, tum pulcherrima rerum omnium facie ab incola ad loca, ab aquis ad caelum, tum copia, tum suavitate alimentorum ab hortensibus ad vina, a fructibus ad fruges.

At undenam et quando Sublaci origines? Tempore Benedicti patriarchae ferunt desertum solitariumque locum, squallentemque solitudine, quia scriptores inveniunt « Benedictum trilustrem adolescentulum, relicta nutrice cum sorore Scholastica in oppido Effide (tunc Municipii iure gaudebat) clam aufugisse *in desertum sublacense*, et nacta (?) ibi delituisse in spelunca ». Recte! At, quaeso, cur scriptores iidem versa pagina scribunt immemores « proximum Benedictino coenobio fuisse oppidum duplex, nomine Pianellum, superius et inferius, in quo parochus quidam Florentius inimicitias et insidias idololatra dignas in patriarcham et eius monachos tironesque exercebat? »... Erant Claudianae, Neronianae deliciae, villae, lacus; inde etiam caput fluminis Anienis novi ad usum fontium ac thermarum quadraginta et ultra passuum millibus per subterraneos cuniculos, per arcus innumeros et immensos in urbem deductum. Nemone haec omnia servabat? Non ista cogitari possunt quin simul cogitemus congruam hominum multitudinem ex familia Caesarum, ex addictis munere illustri romanae urbi, qui curarent aquas, aedificia, qui secum familias haberent, libertate donati si ante Constantinum, et servi, liberi si post crucis victoriam. Solitudo, eremus erat speluncae locus, loci causa, quippe asperrimus; praeruptus mons, iure publico et Caesarum iussu ilicibus et quercubus et vepribus horrens, capreis tantummodo adeundus et lupis, regionem homini penitus imperviam reddebat. Inde eremus, solitudo, desertum. Quinimo cum tanta lacuum amoenitas esset, ut Augustos alliceret, qui ditarant, ornarant, cum suavissima obsonia ex trutis Aniensibus essent, gulosis gratissimus romanis cibus, solitaria ne ea loca esse poterant, in quibus tanta congregabantur accientia, et frigus aestivum, et nemora, et balnea, et venatio?

Nunc vos a me, lectores, expectare videmini causam, qua sublacenses periere lacus, et quo tempore ruina illa acciderit. Auctore utar Mirtio (1) « Anno, a virgineo partu, trecentesimo quinto supra millesimum.... die vigesima Februarii turbidior et saevior tempestas, quam numquam antea ullus hominum meminisset, aut litterarum memoria prodidisset, ex Symbruinis circumvicinisque montibus descendit usque adeo inusitata, ut plenissimis imbribus, atque his concreta ex nivibus glacie, alterum saeculi diluvium dubitaretur. Nam certantium inter se ventorum ea fuit rabies, ut transversis flatibus nivosa montium culmina verrerentur, qua horribili procella non solum prata Vallis Sanctae, verum etiam rivi agrorum, aquis in speciem amnium atque torrentium extumescebant, ita ut campi passim in stagna conversi, et viae itineraque confusa fuerint. Monachi vero Divae Scholasticae cum propter immensam fluvii inundationem dubitarent ne quid deterius accideret, per duos, ceteris Monachis animosiores, de supremo lacus muro aliquos lapides grandes extrahere fecerunt, quo alluvies aquarum nimia citius efflueret. Porro inundationis impetus tam vehemens fuit, ut murus eum minime sustinere potuerit, sed in alteram partem inclinatus ad terram ruerit, eamdemque vehementiam inferioris lacus murus passus est, quandoquidem, cum aquarum violentiam ferre nequiret, deturbatus concidit. Effusum autem istud diluvium proxima non solum occurrentia quaeque diruit aedificia, verum etiam pontes, licet fortes, sublices, puncto temporis prostravit, atque deiecit, nam et fundamenta pontis Pantanelli abripuit. Eodem impetu egregia Mandrae molendina a fundamentis subversa sunt. Inde per sublacensem vallem Campi-Varci horribili fragore delapsus lacus (ferme Tiberim usque) agrestes homines in campis occupatos cursus celeritate deprehendit, ut neque miseris repentina calamitate oppressis in proxima editiora loca spatium dederit, aucta profluentis violentia, evadendi tempus; occupatis namque late campis, miserabiliter homines pecudesque perierunt. Quo horrendo pro-

(1) Mirtius, *Chronic. Sublac*, pag. 174 Edit. Rom. an. MDCCCLXXXV.

(1) *Chronic Sublacens.*, pag. 362

S. Benedicti simulacrum in Specu Sublacensi.
(Effinxit Berninius sculptor).

CANEPHORA

A FRATRIBUS *DELLA ROBBIA* INSCULPTA.

Usui novissimo inservientes, cui post Botticelli ingenuas illas picturas, fictilia saeculo XIV insculpta placet in dignitatem revocare, eaque praesertim quae Della Robbia Tusci fratres arte subtili effinxerunt, canephoram seu Pomonam deam hodie damus, canistrum dextero brachio sustinens in capite fructibus et pomis omnibusque autumni donis refertum.

Canephoram hanc virginem Florentinum museum asservat, eamque eo nomine appellarunt plerumque artifices et sculptilium periti, quod canistrum illud gereret, cistae genus in sacris [illegible], » et « [illegible] diebus [illegible]. Canephorae enim suo nomine dictae sunt Athenienses virgines, primariae quidem et nobiliores, quae in solemnibus [illegible] sacra Palladis et canistris reposita et [illegible] capiti imposita afferebant, ut canit Ovidius (1):

Illa forte die castae de more puellae,
Vertice supposito, festas in Palladis arces
Pura coronatis portabant sacra canistris.

At non raro simili ritu, muliebris formae [illegible] pomis omnibus cistam deferentis, Pomonam deam placuit sculptoribus fingere, quae, ut nomen ipsum sonat, praeerat arborum fructibus, et patrona donorum dulci ex liquore invocabatur. Attamen censebatur levissima esse haec agro[illegible]ibus, quapropter ut docet Varro, [illegible] inter flamines quindecim, erat Dialis [illegible], [illegible] dignitate insignis, ita minimus [illegible] habebatur, quippe qui Pomonae deae inserviret, suavi quidem, sed agrestium numinum [illegible] et levissimo agrorum fructui, pomis [illegible], deditae. Cuius historiam narrat [illegible] lectissimis versibus Ovidius:

[illegible] sub hoc (P[illegible]) Pomona fuit, qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit sollertius hortos
Nec fuit arborei studiosior altera fetus;
Unde tenet nomen...

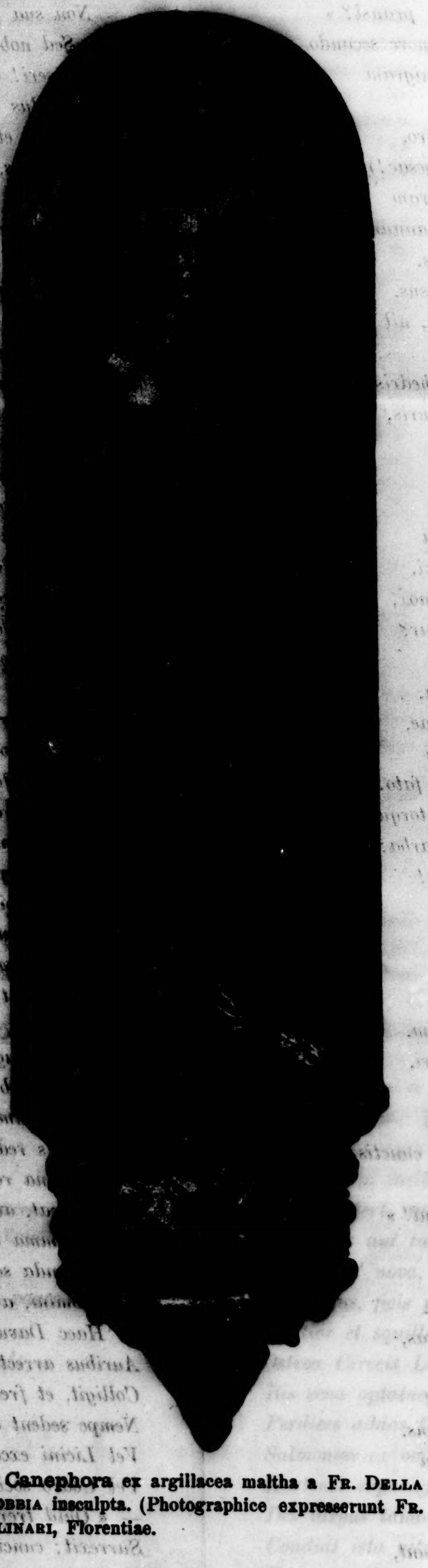
[illegible] nempe [illegible] mille viris placuisse, [illegible] sprevisse omnes, ut uni Vertumno nuberet, qui et deus ipse et pomorum praeses una cum [illegible] habebatur.

A. C.

SUBLACUM (2).

Nondum Benedictina coenobia tot malis emerserant, cum novos in ea turbines Agareni, saltem bis, Hungarique conflabant. Abeuntibus Longobardis, inter calentes adhuc macerias rari hic illic monachi, eremitico potius more casis compositis, habitare illa solitudinum amarissimarum loca coeperunt, donec, Ioanne VII Pontifice, Stephanus constitutus abbas in angustiis temporum anno DCCVI parietes rursum a fundamentis exstruxit, anno DCCCXLVI ab Agarenis iterum subvertendos magna cum strage et inhabitantium martyrio.

At, Leone IV Pontifice satagente, postea visitante, et Sanctae Scholasticae archicoenobium et Specuense asceterium templumque Petrus abbas anno DCCCL circiter excitavit. Verumtamen novam Saracenorum incursionem lego in historiis, et video in monumentis; quippe anno CMXVI prope Vicovarium castrametantes in campo, qui Sancti Cosimati adhuc dicitur, a Carolo quodam Ursino proelio sanguinolento fusi sunt, inque eos ad internecionem saevi-

Canephora ex argillacea maltha a **Fr. Della Robbia** insculpta. (Photographice expresserunt **Fr. Alinari**, Florentiae.

tum; pauci in montes Carduelinos, Anienem transgressi natatu flumen, secesserunt, victasque Pontifici, legatis missis, tradidere manus, Mahumeticam eiuraturi fidem si tueretur. Quod ille annuit, et vicum in potestate Apostolicae Camerae immediata reservavit, ad ultimum usque tempus, nullo unquam dynasta interposito; vivunt et illic Arabum quamplura cognomina, nempe Margut, Morgantes, Lucafer et similia, et hominibus ac mulieribus propria Agarenicae originis facies, incessus, vigor adhuc insunt, et in sacello Vicovariensi eximiae Deiparae, toto prorsus orbe prodigiis, et architectura, et sculptura celebrato, pendet adhuc a fornice vexillum insigne, imperatorium, tunc de manu Agarenorum vi magna ereptum, auro intextum signisque excultum acu barbaricis. Numquid hi a proximis Benedictinis coenobiis abstinuerunt?.. Atqui scio manibus horum expugnatum olim fuisse Benedictinum Sanctae Mariae ad castrum Empolitanum, prope Aquam-Sanctam, (Massam Apolloniam, Ampilionensem) monasterium, acriter monachis cum domesticis obsistentibus, qui triduana oppugnatione superati ad unum e tercentis circiter occisi sunt, incensum dirutumque coenobium; cuius divitiae ex argentea aureaque templi supellectili in sepulcro inclusae mea ferme aetate reperiit rusticus quidam Bernardinus, et familiarem sibi rem commodam uberemque apparavit. Utinam pretiosa artis illorum temporum, et seriem candelabrorum, simulacrorum, pixidum, et similium securi, malleo non contrivisset, ut facilius occulta Romam, vendenda metalla, portaret!

Anno CMXXXVIII Hungari « barbara tunc gens et immanis ac praedae avidissima », Tari duce, in Italiam irruperunt. Sanctae Vallis coenobia scrutantes ferro et lucernis, ut reconditis thesauris potirentur, muros perforarunt, vastarunt, templa subruerunt, salvis tamen opportuna fuga monachis. At ferox ille exercitus ac truculentus italicae assuetus praedae, et excidio urbium imbutus, ac direptione oppidorum infamis, dum Cassinensi, Sublacensi onustus rapina in Aequiculos Marsosque se effundit agros, postquam cuncta latrociniis, caedibus, incendiis miscuissent, dum Pelignorum in fines tendunt, Marsi, Aequi, Peligni in furorem conversi, districtis armis continenti appetunt impetu, et disiectos, palantes hic illic sine mora, ita aggrediuntur undique, ut ne unus quidem superfuerit. Atque ipsa prope Carseolorum Cellas (nunc *Carsòli* est vico nomen) inter Camaranum et Gambaranum sive Thoranum rivum, ubi fugientis aciei ultima vel prima clades fuit, plurima erui vidi e profundiori solo omnis generis arma mixta ossibus multis, quae immanium vulnerum, quibus exanimata sunt, adhuc signa ostendebant secures indicantia et malleos furiantes in caedem. Heu quotidie alia et eadem fortuna rerum!

Verum post haec crudelia res quiescere visae sunt, et, plus minusve pacato agmine, deduci. Restaurata fere omnia, Pontificibus Romanis et abbatibus curam gerentibus, donantibus quamplura divitibus, super quos terror et formido millennii, fatalis humano generi, ingruebant. Sed omnia bene vertere et firmari coepta sunt Ioanne V abbate – an. MLXII – qui dux bello, abbas domi, ubique doctus et integer praefuit strenuus manu, consilio prudens, animo fortis. Hic alia restaurare, alia a fundamentis rursum excitare coepit, atque huius ab aetate ac sollertia sunt, quae vetusta in Specuensi asceterio et in archicoenobio visuntur; quippe qui novem et quinquaginta annos abbatiale munus gessit.

(1) II, *Met.*, 709.
(2) Cfr. [illegible] V, n. IX.

runt contenti parvo? Atqui aqua, non vino utebantur, herbis et fructibus, raro pane vescebantur, non explebantur. Fama est Galenum, Urbi proximum, camposque considerantem exclamasse: « Cicoream habetis, Romani, et moriemini? »

Abstinere, temperare uniuscuiusque in potestate sunt; sed

. . unusquisque videt meliora, probatque
Deteriora sequens,

neque meminit illud:

Si medici desint, medici sint haec tibi primi.
Mens hilaris, somnus brevis, et moderata diaeta.

D. Lascaris.

EX ITALIS URBIBUS

De Paulo Sacchi.

Iuvat posteritati nomen prorogare Pauli Sacchi, domo Iulia Iria (*Voghera*) militis legionis manuballistariorum, qui anno saeculi superioris quinquagesimo secundo, VI kalendas Maias, paratus certae occumbere morti, Augustam Taurinorum ab excidio vindicavit. Illo enim die, sub meridiem, nescio qua de causa, officina pulveris ignescentis, in suburbio ad Duriam, subito conflagravit. Actum erat de urbe Taurinorum principe, nisi virtus huius viri adfuisset, qui, audacia in periculis capessendis, consilioque inter ipsa pericula inclarescens, firma manu, securo pectore, praeter omnium opinionem adstitit, « et sese medium iniecit periturus in *ignem* » tegmen, quod flammam cum maximo pulveris ignescentis agmine communicare poterat, divinitus propemodum arripuit atque in flumen proiecit.

Dum sanguis ex auribus horribili fragore fractis abundantius fluit, et iacent ingentes trunci, avulsaque sociorum humeris capita, « ubique luctus, ubique pavor, et plurima mortis imago » ipse unus oculos ad sidera laetus extollens, praesens Virginis numen adprecatus, sui securus, optimum facinus aggreditur, ob quod posteris traditur.

Interea, dum haec intus aguntur, officinam visitaturus, advenit Ferdinandus, Genuae Dux, Caroli Alberti filius idemque Victorii Emmanuelis II regis frater, qui summus praepositus legionis manuballistariorum, virtutem militis amplissimis laudibus exornat, praemioque proponit.

Tunc universa civitas, tot aerumnis abrepta, virum fortem admirata, corona aurea redemivit, atque, annua pensione adsignata, omnibus ordinibus acclamantibus, in civium suorum numerum, honoris ergo, retulit.

Ipse rex, omnibus militibus in acie adstantibus, maximo apparatu, eum inter ordinum ductores adscitum aureo nomismate decoravit, honoribusque cumulavit.

Hic vero, quem nostrum optime dixeris, nullius humanae gloriae cupidine ductus, atque mortalia infra sese posita arbitratus, Virgini Matri, cui unice erat devotus, totius huius rei laudem acceptam referendam esse putavit. Immo nova haec tempora in impietatem prona aspernatus, tabellam votivam manibus suis publice ad Virginem portare minime dubitavit.

Est in urbe Taurinensium antiquissimum templum, votivis tabulis undequaque exornatum, Augustae Matri dicatum, quam « a Consolatione » appellant, summa religione omnibus carum acceptumque. Praesens Virginis Matris auxilium multis saepe prodigiis, civibus iam inde a saeculo christiano V, fuit oblatum.

Huc sese Taurinenses conferunt, regiae quoque sobolis exemplo commoti, in prosperis, nedum in rebus adversis. In hoc templo, nuper Margarita, Augusta Humberti regis vidua, ob reditum in patriam a plagis septemtrionalibus Aloisii Aprutii Ducis, quas cum sociis audax lustraverat, religionis signum reliquit.

Noster Virginem colebat, eiusque praesenti auxilio incolumis, ad eius pedes provolutus in obsequium atque in pignus grati animi, gratias ipsi amplissimas agere voluit, testarique, maiores etiam animo habere, quas, si casus inciderit, vel ipso vitae discrimine referre non dubitaret.

Religio vero huius offecit famae decori. Horridi enim illius aetatis rabulae, qui haud ita pridem in commentariis diurnis sine nitore ac reverentia optimum quemque aggredi coeperant, virum strenuum eumdemque religiosum conviciis, perpetuisque ludibriis, et pietatem in derisionem vertentes, etiam atque etiam virtutem eius sunt aspernati.

Rem incredibilem, sed veram narro.

At ipse non dubiis rebus, non hominum perditorum audacia contumeliisque fractus, spectatam fidem in Virginem perpetua religione illustravit. Namque, impetrata mox munerum vacatione, in Dei cultu, non otium pro virtute secutus, totus in suorum caritate modestus honestissime consenuit.

Populares nostri, haud raro eum sibi digito monstrantes, mutuo obsequio obvium per urbem ultro ac laeto vultu salutabant. Cum firmo corpore et vegeta mente ad ultimam senectutem pervenisset laetus, decimotertio kalendas Iunias an. MDCCCLXXXIV, ad caelestes advolavit.

Hodie civitas nostra, profusis gaudiis, Virgini opiferae gratias renovat, quod abhinc annos quinquaginta ab excidio patres vindicavit, et Paulum Sacchi memorare voluit, ne huic quoque deesset, cuius potissimum ope incolumis olim evasit.

Dab. Augustae Taurin. Non. Maiis MCMII.

Subalpinus.

SAPIENTUM INVENTA PRAECIPUA

AN. MCMI.

Ab Iove principium; nempe a caelo. Nova prorsus et coruscans emicuit stella in sidere Persei, de qua licet alias diximus, iuvat tandem historica persequi. Undevigesimo Februarii die illa caeli regio photographico depicta fuerat apparatu in urbe Harvard; nihil ibi prorsus de stella; at haec post duos dies erudito viro T. D. Anderson plerisque aliis repente affulsit, et affulgens crescebat in dies; quinimo, in ipsa coruscatione, diversa ferme quotidie, elementorum suorum signa « spectroscopiis » notanda credebat. Magnus hinc astronomis labor, et adhuc causa laboris.

Aprili mense, anno eodem, novus cometes in emisphero australi eluxit, comete, qui anno MDCCCLXXXII emicuit, praestantior. Huius cauda, sive appendix, quae per decem gradus porrigebatur, Maio mense trifariam divisa est. Recedens inde delituit abiens per sideralia spatia in profunditates ignotas.

Et nunc, caelo peragrato, in terram redituri, super qua reptamus bruchi infelices, quorum vita die uno in aerumnis continetur, sit nobis vehiculum lux; nemini timor, ne nostro ponderi sit lux impar. Scholasticos rememoramini ratiocinantes: Omne corpus est grave; atqui lux est corpus; ergo lux est grave!... Et plurimi ex physicis irridebant scholasticae argumentationi, et inter imponderabilia lucem reponebant, scilicet inter corpora, quae non essent corpora. Maxwell et Bartoli de re suspicati erant; William Crookes, « radiometri » inventor et auctor, se probasse sperabat; at, quae numeraverat, intra thesim non fuerunt; eodem sed ferme die Lebedew in Moschis, Nicholls et Hull in Americis, experimentis adhibitis, lucis pondus probarunt, atque una convenere in sententiam, cuius auctor Lebedew, in area metri unius quadr. perfecte atra pondus lucis esse 0,4 milligr.; si vero area talis sit, quae optime reflectat, repellatque, tunc lucis pondus duplex haberi; nempe 0,8 millig.

Telegraphia sine filis, humilibus emersa principiis, ceu magnarum rerum est mos, radicem habere videtur in mirabili doctrina electromagnetica, cui nomen a Maxwell. Mox Lodge, paucis abhinc annis, obstupescentibus viris, quibus *British Association* constat, ostendebat undas, commotiones electricas, queis nomen ab Hertz, per aetherias regiones liberrime intra quingentos passus propagari. Alea iacta erat; et Marconius telegraphiae huiusmodi habetur auctor, qua nunc ferme naves instruuntur omnes, praesertim bellicae, et actuariae, et cursoriae naves. Facile inventis addere et imperfecta perficere; hinc in pleraque incommoda huiusmodi adimenda incubuerunt post unum Popoff, Guarini, Ducret. At Marconi sua tuens potentius undas electrico-magneticas adeptus est inter tria chilometrorum millia; ac proinde volutans magno animo quid possit, trans Atlanticum Oceanum, liberam telegrapho suo molitus est viam. Nunc unum obest, quod hisce vagantibus per aethera nunciis alius potiatur. Res autem omnis in ianuis et liminibus adhuc.

Subterraneae viae Londini sunt, quas vaporivehae, vaporitrahae peragrant, electriveharumque manus omnis. Iamque electride expulsus est vapor; nam in cuniculis illis non leve erat ex fumo incommodum traductis; electridi tamen satagenti aliquid restat adhuc, scilicet impurus aër, respirantibus non modo iniquus, sed morborum causa frequens. Huiusmodi aliquid praestant ferriviae inter Liverpool et Manchester, inter Berolinum et Zossen, in quibus systemate *monorail* ut aiunt, constructi, electride agente, currus unaquaque hora centum supra septuaginta septem chilometrorum spatia superant; in Anglia, in Germania centum et sexaginta.

Cambridgense athenaeum omnia se autumat absolvisse in scrutandis effectibus « ionizationis », et in inquisitione corpusculorum, quae

[illegible] Aniensae vallis, per plurimorum stadiorum tractum, villis, satis, arboribus, armentisque abreptis, dissipavit ».

Haec dixisse sufficiat. Plura, qui adierint, videbunt iucundiora et longe iis deliciosiora, quae scripsi, eo usus compendio, quo summo [illegible], prout me commentarii angustiae coegerunt.

SENIOR.

DE LONGAEVITATE.

[illegible] apud Etruscos idem ac « vivere » fertur; [illegible] super tumulis voces ad recordationem [illegible] hominis: *Avil Ril* « vixit annis » [illegible]. Ex illa autem voce [illegible] « aevi » latinam in linguam [illegible] eadem significatio; [illegible] tantum temporis significare videtur, quantum vita aequa hominis [illegible]. Deinde in deterius facta immutatio, [illegible] apud Aegyptios et Indos, ita pariter apud Etruscos, [illegible] mos, nomenque in [illegible] aevum illa annorum series [illegible] est, qua, consentiente cum Mose [illegible] Etrusco, primi homines [illegible] millennium ferme viventes [illegible], nec magis distare Aegyptios semi[illegible] compluribus, quamvis involuta [illegible] Sothiacis, et magis, [illegible] videntur. Atque haec [illegible].

[illegible] magisque quotannis [illegible] morte, etiam aevo [illegible] contigit, ac latine [illegible] appellatum est spatium temporis inter nativitatem et decessum supremum, scilicet quo « aevum stat », quo « vita stat ». Hinc « longaevitas » apud Latinos tempus notat inter communes hominibus vivendi fines moremque aliquantisper promissum.

Et quidem obiter « senes » dicimus eos, qui a sexagesimo in septuagesimum feruntur annum, « seniores » quotquot a septuagesimo in octogesimum et paulo ultra annum procurrerint; qui autem ita occalluerint ut ultra fatalia illa octogena et quinque processerint, eos et « decrepitos », et « depontanos », et « senio confectos », magna quidem reverentia, appellamus.

Frigescente post diluvium terra, cuius orbis tunc inclinatus in eclypticam hiemes et aestus primo sensit, quum antea aeterno vere frueretur, solistitialibus ubique diebus tropica sub zona continuis, vitae spatium quasi hac proportione 1:10 abbreviatum esse creditur; communisque hominibus vita septuaginta anni, si autem in potestatibus (potentioribus) octoginta; et amplius eorum labor et dolor. Ita apud Psalmistam.

At num ita humanae vitae desperata conditio est, ut instauranda illa longaevitas quasi quid impossibile videatur? Plures incubuerunt in quaestionem hanc gravem, quam ad sexagesimum usque annum despicimus, postea, dum nos in hoc nimbosae vitae turbulentaeque tumultu terret mors concita accedens, commovet, allicit. At etiam homini imperatum est: « Huc venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos! » Iuxta Haller, in ceteris animantibus augmentum corporis, ad plenum, reliquae vitae est prouti 1:8. Iuxta Weismann 1:5. Iuxta Buffon 1:7. Quum ergo homini habeantur ad hoc 25 anni, vel 30, patet congruam, communi lege animalium, vitam homini contentam his formulis 25 × 5, aut × 7, aut × 8, seu 30 eosdem per numeros. Hinc extrema vitae humanae angustiora essent annis 125, seu 150; latiora ann. 240. Haec autem viri, quos nominavi, scitissimi, crebra inductione probarunt. Plaudimus; at cur nos a lege illa tam devii?

Quot vitia tot annorum limae!

Nova febrium
Terris incubuit cohors.

Undenam?... « Innumerabilesque esse morbos miraris? Coquos enumera » ait Seneca. Si Brown unum excipias, qui *avil ril* 120, ceteri ebriosi, parasiti, helluones acerba communem ante diem morte premuntur. Kaffeus, tabacus, mortis quasi stimuli praedicantur.

Gravissimum dico, et qui potest capere capiat. « Stimulus mortis peccatum est »; ita Paulus Apostolus. Hinc mortem plurimi a pueritia parant, adolescentia acciunt, accersunt, quaerunt, virilitate reperiunt. Sobrietatem Cornarus venetus laudat; experto crede saeculum sobrietate captanti. Quos enumero non vitia, sed bene morata vita, non divitiae ad luxum, sed pares aetati labores e reliquis evexerunt.

Habes in libro, qui *Pinacotheca Centenariorum* inscribitur, plura longaevitatis exempla; vitiis indulgentem hominem neminem ibi reperies. H. Ienkins annum CLXIX attigit; Thoma Parr CLVII, qui dicitur annis CXX natus nuptias inisse, a Carolo I Anglorum rege in regiam accitus ita se obruisse vino cibisque, ut visceribus disruptis tumens obierit. Vespasiano Augusto, inter Apenninum et Eridanum centum et octoginta centenarii versabantur. Numquid Paulos, Antonios, et sexcentos nominabo, qui asceteria, qui Thebaides incolue-

[illegible] SELECTAE FONTANII

[illegible] BAPT. GIRAUD LATINE REDDITAE

[illegible] A FRANCISCO XAV. REUSS.

XLII. — LUPI ET OVES.

[illegible] millenis amplius annis
Bella lupos inter lanigerosque greges.
[illegible] studiis concordibus arma,
Quo reparet clades agmen utrumque suas.
Nam lupus haud raro caulas vastarat ovinas,
Vellere [illegible] rursus at ipse suo.
Sic neque carnivoro venari impune licebat,
[illegible]
[illegible], et ista
[illegible] utraque datis.
[illegible] mittere molossos;
[illegible] lupus suos.
[illegible] pernicie,
[illegible] dies.
[illegible] et aetas;
[illegible], caedis amor.
[illegible] fraudi,
[illegible] abest)
[illegible]; rapta
[illegible] luta trahunt.
Ip[illegible] nocte molossos
[illegible] conficiunt.
Vi[illegible] (ita facta repente!)
[illegible] fugit ab caulis.
E [illegible] prudens exemplo collige, lector,
Perpetua in pravos bella gerenda tibi.
Pax optanda quidem: sed pax quid proderit, hostem
Nactus si fueris, cui sacra nulla fides?

XLIII. — MUSTELA CELLAM PENARIAM INGRESSA.

Mustelae gracili, tenuatae ex febre recenti,
Arctam per rimam pervia cella fuit.
Hic, [illegible], comis indulget opimis:
Quidquid edatur habet, quidquid habetur edit.
O quantum periit laridi! Quid plura? Rotundum
Ecce fit abdomen, corpus et omne teres.
Septima iamque dies illuxerat, helluo postquam
Comissabatur, quum crepuere fores.
Ocius ad rimam, qua venerat, icta pavore
En mustela volat; rima sed arcta nimis.
Deceptam se forte putans errore locorum,
Huc illuc dubios fertque refertque gradus:
- « Miror - ait -; tamen est, memini, locus ipse: meatus
Hic mihi sex patuit commodus ante dies ».
Mus videt haerentem: - « Mirari desine - dixit -;
Non ita farcta tibi tum, soror, alvus erat.
Huc macra venisti; si vis exire, macresce.
Quae quamvis aliis dicere iure queam,
Nunc aliena tamen non perscrutabor, et uni,
O mustela vorax, haec tibi dicta volo ».

XLIV. — FELES ET MUS SENIOR.

Aelurus, veteris Rapilardi nomen et atrox
Ingenium nactus, - priscus ut auctor habet,
Alter Alexander felinae gentis, et alter
In miseros mures Attila sanguineus -
Terror erat late natalis urbis et agri,
Cerberus a multis creditus esse Stygis.
Unum carnifici studium, viduare sub omni
Tellurem caelo muribus innocuis.
Toxica, muscipulae, fulcro male pensilis asser,
Huic collata ferae, ludus inanis erant.
Cumque videt mures arctis latitare sub antris,
Quo nequeat, moles crassior, ipse sequi,
Se vafer exanimem fingens, trabe pendet ab alta,
Vertice declivi; ne cadat, ungue cavens.
Visa re, mures: - « Scelus - exclamant - piat ille,
Supplicioque crucis furcifer acta luit.
Assum surripuit certe, vel casea; fregit
Vascula, vel dextram forte momordit heri.
Quidquid at est, meruit suspendia; nosque iuvabit
Ipsius exsequiis agmen adesse pium ».
Visi tum, sed adhuc trepidi, rostella sub auram
Promere, suspensum moxque referre pedem;
Rursus at egressi paulum procedere, donec
E caveis, praeceps densaque turba, ruunt.
Ecce tamen rerum facies mutata: movet se
Mortuus, inque pedes decidit ille suos.
Ungue rapit, rapit ore simul quoscumque morantes
Comperit; interea scommata dura iacit.
- « Ars - ait - haec est trita mihi; nec vos cava vestra
(Credite) subducent faucibus hisce meis ».
Praecinuit verum vates fraudumque magister,
Moxque nova stolidum decipit arte genus.
Affricta se nempe tegit vestitque farina,
Inque cava mactra, candida massa, latet.
Mentitam pede gens celerique brevique placentam
Vix adit, inque suum corruit exitium.
Cavit odorari senior de muribus unus,
Unus et ille truci sospes ab ungue fuit.
Felinas miles veteranus noverat artes,
Bellanti fuerat cauda recisa prius:
- « O feles - sic ille procul dum substitit - audi.
Candida Troianus mactra videtur equus.
Fraus nova celatur; nil te iuvat esse farinam;
Non propius, saccus sis licet, ire velim ».
Haec bene mus sapiens; nam diffidentia tutos,
Mure docente, tuos reddit ab hoste dies.

(Ad proximum numerum).

PER ORBEM

Iter hodiernum, etsi profecto infausta plus quam par esset recoluerimus, tamen infelicissimum omnium evadit. Et iure quidem: ecquando enim tantam cladem hominum rerumque flevimus humani, quantam postremis hisce diebus accepimus? Non puto sane ab antiquissima usque aetate illa, qua vires totius mundi in latebris inclusae furebant, visceraque orbis de die in diem conatu titanico lacerabant, non puto tantam rabiem furoremque nocendi exarsisse, nisi perraro, ut Pompeiis Tito Vespasiano imperante primum, ut abacto saeculo in Savanensibus insulis, ut mox Antillarum incolis teterrimo fato contigit. Iamvero ecquis Christophoro illi Ianuensi nostro, cum ad primos novi emispheri scopulos laetus triumphansque appulit, Crucisque vexillo victoria nova est potitus, ecquis vaticinatus esset quatuor post saecula futurum ut tam horrenda clades litoribus infelicissimis immineret, ut vastarentur ignivoma telluris rabie orae, quas sancto Crucis nomine ille primus sacraverat? Obruunt dum scribimus densae atraeque cineres ruinas urbium, hominumque pecudumque ignita adustaque cadavera calentibus aquis, pestiferis vaporibus, flammis, saxis ingentibus, cinere, vento, procella aeris marisque divulsa, combusta, oppressa, laniata ubique. Intonant novissimae minae, voces abyssorum bombos horridos emittunt per crateres, perque hiatus immanes, qui renovato terraemotu dehiscunt. Flammis et nebulis montium cacumina coronantur; exterriti aufugiunt cives; ab urbibus refugium quaerunt in aquas, sed iam imparia ipsa loricata navigia potentissima fiunt, quin ad litora vastata appropinquent.

Hoc in discrimine quorsum evadet tanta pecunia, quam liberalissimo animo reges omnes, praesides, coetus legiferi, curiae et municipes urbium ex Europa exque America certatim erogarunt ut, quantum liceret, miseris superstitibus immanis detrimenti ruinas sarcirent?

Inania dona, inanesque conatus! En iam, etsi tot instructi mirabilibus modis ad naturae vires cohibendas, ad potiundum vigore rerum, ut nostris necessitatibus inserviant, en, cum erumpunt illae, impos, imbecille, miserum genus rèvertimur!

⚜

Paulo ante pertentaverat novus quidam Iapeti filius aereas scandere sedes globo *Pax* nomine, quem Lutetiae Parisiorum paraverat. Severus ille, - hoc enim nomine gaudebat -, Brasiliae in oris natus erat, aemulus manipuli illius civium, qui non semel iam eosdem in ausus contenderunt. Inanes et hi conatus, vanum quoque novissimum experimentum.

Quin immo, quum illi absque clade saltem plerumque contigerint, hic contra miserrimo cum exitu. Avolante enim iam per altissimas regiones globo, iamque iuxta fraenum et gubernaculum sulcante caelum, incenditur improviso aer ille levissimus, quo complebatur atque sustinebatur in nubibus, flammis globus aduritur nautaque audacissimus ex altitudine summa in solum, quasi fulguris ictu, procumbit.

⚜

Cetera tristissima sileam, ut domi consistam, utque enarrem sacra illa novissima, quae artifices pictores sculptoresve nostri agrorum deae Pali, ad diem Urbis natalem celebrandum in Palatino monte renovarunt, inter antiquae maiorum potentiae et maiestatis rudera. Pali enim deae pastorum deaeque matri, quam Romulus primus coluit, habebantur a maioribus quoque die Urbis natali sacra quotannis solemnissima. Eo die lustrabantur in Urbe et in agris homines et pecora suffimento e sanguine equino, cineribus vituli, stipulis fabalibus et sulphure; lac et sapa et milium offerebantur, et accendebatur ignis acervo foeni et stipulae, eamque flammam pastores transiliebant.

Haec igitur nepotes tardissimi personata cohorte sunt imitati, consulem in quadriga inducentes eiusque lictores, sacerdotes flaminesque, augures, haruspices, vestales virgines, legionarios quoque et manipulares milites, equites ipsos cum turma aquilis, manipulis et vexillis onustos. Aderant etiam tibicines multi et lusores, quorum ad modos ingeminatum est Horatianum saeculare carmen, quo nullum splendidioribus versibus umquam patrii nominis magnitudinem ac perennitatem celebravit. Quia vero « omne tulit punctum qui miscuit utile dulci » adstantibus, membranaceae chartae impressa, distributa sunt monita saluberrima, quae, ut ipse tandem aliquando lectoribus meis utilitati sim, iisdem suadebo:

I. RECTE · VIVENDI · PRIMA · FONS · EST · SAPIENTIA · IDEO · IN · PRIMIS · ET · PRAECIPUE · MINERVAE · ATQUE · APOLLINIS · CULTUM · NUMQUAM · INTERMITTITO.

II. DOMUS · TUA · NITIDA · ET · SOLE · AËRE · AQUA · LAETA · ESTO.

III. PRAECIPUAM · CORPORIS · TUI · CURAM · HABETO · CIBUM · SIMPLICEM · ET · MODICUM · SUMITO.

IV. CUBILE · VESPERTINUM · QUAERE · MATUTINUM · FUGE.

V. OTIUM · NIMIUM · INFIRMITATEM · LABOR · NON · IMMODICUS · SALUTEM · GIGNIT.

VI. IN · REBUS · ADVERSIS · AQUAE · LETHEAE · QUOTIDIE · POCULUM · BIBITO.

VIATOR.

[illegible] vulgiora sunt athomo. Olim de metallo [illegible] in hoc diximus commentario, nec, [illegible] tacuimus de proprietate *radii*, [illegible] deleat. Nunc in Gallia coniuges [illegible] eruditus vir Becquerel effectum me-[illegible], quo pellem urit et rodat, vulga-[illegible]. [illegible] et [illegible] in Germania scruta-[illegible] « phlogosim » (fermenta) inor-[illegible], et mirum quid suspi-[illegible] colloidalis [illegible], praecipue de [illegible] hydrogenii eorum pla-[illegible] virtutem acidi prussici, [illegible] sublimati corrodentis, [illegible] quantitate adiiciatur.

[illegible] Hanc in san-[illegible] Gamgee, ne-[illegible] experimentis Faraday, quibus [illegible] magneticis [illegible] sanguis ca-[illegible] in filo ferrum continetur. At [illegible] quod « [illegible]emoglobina » [illegible] ne pronum est re-[illegible]bellis, [illegible], « emitina » tamen et « emi-[illegible], quae [illegible] inde eruuntur, [illegible].

[illegible] liquens [illegible] quaeli-[illegible] frigoris exce-[illegible] pervertit. Compertum est, bacillum [illegible] liquido minime restingui, [illegible] tamen, ad restinguen-[illegible] vices caloris et glaciei, [illegible] infirmus [illegible] ergo...

[illegible] dixit [illegible], bovem longe aliam [illegible] bove [illegible], quo [illegible] boves. Esto, me-[illegible] qui se [illegible] boves [illegible] contuerit.

[illegible] agitari, iuvat explere [illegible], unde tanta clades in hu-[illegible]. Duplex [illegible] libero et aperto [illegible] expenditur, — iamque bo-[illegible] nuncupa-[illegible]; alter quo Maguire [illegible] *Consumption Hospital* utitur, venis [illegible] « formalinum ». [illegible] ardor [illegible] febris mi-[illegible] inde esse, quamvis tem-[illegible]. Cum autem quae [illegible], iuxta tri-[illegible] proveniant, ad pestem [illegible] via [illegible] pateat ne-[illegible].

[illegible] praetereunda est Baccellii [illegible]; hic enim « [illegible] bovinam », [illegible], qua quotannis viginti fere boum [illegible] periebant, exterminare con-[illegible] iniectionibus sublimati endovenosis, ut [illegible].

[illegible] periodicarum febrium et perniciosa-[illegible] et pallidae febris (ital. *febbre gialla*) [illegible] vehiculum, et fortassis unicum, et [illegible] potior habentur. Grassi noster haec primus et princeps animadvertit experimenta-[illegible], quibus res probaretur; quae omnia ad [illegible] sapientiam conlicientis probarunt.

Hinc ad tuendos homines, qui in locis culice hoc « esanophele » frequentibus degunt, idem rete quoddam ex metallo molitus est, quo fenestras et portas, et spatium circa limina tueretur. Quot hisce se tuiti sunt, immunes totidem. Idem de « febri pallida » exploratum est alibi, qui etiamsi et lecto infirmorum et vestibus usi sunt, nihil tamen sunt passi: ideoque patet perniciem hanc non contagione, aut contactu, aut aëris vitio, sed unice per culices propagari.

In zoologiam denique novum animal ex mammiferis devenit, cui « okapi » nomen. Et de hoc *Vox Urbis* suo tempore scripsit, quod Harry Iohnston e sylvis Congi, in Africa regione ferme infinita, reperit, et pellem integram, et calvaria duo potuit sibi comparare.

Haec superior annus memoranda dedit; praesentem speramus non minora allaturum.

M. Lani.

ANNALES

Ibericae feriae ob regem in thronum assumptum. — Loubet, Gallorum Praesidis, ad Russos iter. — Persarum regis iter in Italiam. — Alsatianis atque Lotharingiis dictatoria lex abrogata. — Boerorum coetus ad Vereeniging.

Dum in Americis Vulcani ira furit, res evertit obruitque homines, in civitatibus totius fere Europae pacificae feriae habentur, quasi pacis aevum multis bonisque indiciis praelucens. Omnium vero praefulgidas censemus ferme, quas Iberi habuerunt regi suo Alfonso Sancti Ferdinandi thronum ascendenti. Qui quidem cum sextum supra decimum annum attigerit, plenum ius, iuxta patriae leges adeptus est, summamque rerum potuit assumere. Ad novum regem salutandum, convenerunt undique missi legati, plerique e regia stirpe, vel praefecti militiae. Quibus expectantibus in aula maxima popularium oratorum comitiis habendis, pompa ducta munifice e regalibus aedibus, una cum matre sua Christina, accessit Alfonsus eoque populo iusiurandum edidit, solemniter despondens fidelem sese patriis legibus futurum. Eadem die maxima pompa, tum, adstante rege et optimatibus, in Cathedrali Madritensi Ecclesia, tum in ceteris huiusmodi Iberiae omnis grates Deo habitae sunt. Habitae pariter magnifica liberalitate et militum recensio solemnis, et peculiaris actio in regio theatro, et publice per vias pugna, quam dicunt florum, tauromachia denique, in qua primum ex more antiquissimo equites nobilissimi ex tribunis turmarum selecti, hasta instructi cum feroci bellua decertarunt, deinde « *matadores* », celeberrimi.

*

Sed plausus e Russicis quoque litoribus insonant. Loubet enim, Gallorum reipublicae praeses, ad Cronstadt portum appulit, Russorum Caesarem, suae civitati foedere coniunctum, visitaturus. Quam festivo apparatu exceptus fuerit, quam fausta auspicia tum ille, tum Caesar vicissim inter epulas de Russo-Gallico ipso foedere sumpserint facile coniectu est, nec ego referre audebo.

*

Itali nos quoque clarissimo hospite donati sumus; Persarum regem dico, qui iter hoc anno ad Italica nostra litora fecit, Venetias tenens, unde iam Romam venit, ubi tamen brevi est moratus.

*

Pacificus alius triumphus, isque insignis peculiari nota est dignus in Germania a Wilhelmo Caesare celebratus, cui placuit tandem pro Alsatiani atque Lotharingii populi regimine leniendo, dictatorium illud ius tollere, quo provinciae praeses, quoties opportunum censeret, rigidissimas leges edere atque edicta severiora valebat, ne respublica forte aliquid detrimenti caperet: quod ferme laetissimo animo non tantum Lotharingii audierunt et Alsatiani, sed Galli quoque cives, qui tot vinculis cum illis populis devinciuntur.

*

At de Boerorum Anglorumque pace tandem aliquando confirmanda nihil hactenus innotuit, unde tutum liceret sumere iudicium. Vereeniging enim in locum legati ex omnibus Boerorum manipulis convenere usque ad sexcentos; quid vero decreverint prorsus ignoramus.

Poplicola.

AENIGMATA

I.

Graecos Tu ceteros vicisti fortius olim
Fortes, at Charitis dona negata Tibi.
O geminum (series modo iusta sit) additur: hunce
Strangulat, heu, miserum mors nova cum pueris.

II.

Vox eadem sonat, ast sensus variatus et impar.
Motu sic triplici spatium omne emetior, annos
Metior, heu mora nulla, viam pes corripit actus. –
Lumina, tympanum obit confinia perbene fixum
Quod membrum numero gaudere scis geminato.

V. Hertel.

Ex sociis, qui utriusque aenigmatis interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus, sortitus, gratis accipiet PETRI ANGELINI opus, cui titulus:

De poetis et numeris latinis.

Aenigmata an. V, n. VII proposita his respondent:
1) Sat-anas; - 2) Miles, Selim.

Ea rite soluta miserunt:

Th. Vignas Sch. Piar.; Quint. Mirti Della Valle, *Romae*. — Rich. Malotta, *Staravies*. — Fr. Sallarés Sch. Piar., *Sabadello*. — Car. Stegmüller, *Sabaria*. — Ant. Lassota, *Sutrio*. — Guil. Schenz, *Ratisbona*. — C. Tranchese S. I., *Neapoli*. — Mart. Iann, *Cervenka*. — Princ. Gordon, *Mancunio*. — P. G. I., *Modoetia*. — Ad. Skrzypkowski, *Swinice*. — A. Mesek, *Trebnik*. — I. G. Grünes, *Nicolsburg*. — I. Sernatinger, *Dresda*. — H. Gini, *Taurinis aquis*. — Am. Robert, *Marieville*. — Collegium Scholarum Piarum *Stellae*. — C. Perazzi, *Mangalore in Indis*. — Vict. Hertel, *Mendhusio*. — Bern. Alcón Sch. Piar., *Utiel*. — Ad. Huza, *Grybovia*. — Aloïs. Cappelli, *Senis*. — Anic. Tapias Navarro, *Roma*.

Sortitus est praemium

Richardus Malotta,

ad quem missum est opus, cui titulus:

Carminum
S. Alphonsi M. De Ligorio
versio latina metrica
quam concinnavit
Franciscus Xaverius Reuss

Sponsor: Ioannes Baptista Ciampi, iurisperitus.

Romae — Ex officina *Pacis* Phil. Cuggiani.